

In memoriam
Wiesław Kozub-Ciembroniewicz (1944–2015)

Z ogromnym żalem i przykrością przychodzi mi odnotować na łamach „Studiów nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem”, że na początku 2015 roku zmarł jeden z najbardziej aktywnych i zaangażowanych członków Komitetu Redakcyjnego tego naukowego periodyku — prof. zw. dr hab. Wiesław Kozub-Ciembroniewicz z Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Bliskie związki tego wybitnego Uczonego z naszym pismem datują się od samych początków jego wydawania, czyli od lat 70. XX wieku, kiedy nosiło ono jeszcze tytuł „Studia nad Faszyzmem i Zbrodniami Hitlerowskimi”. Już wtedy Profesor Wiesław Kozub-Ciembroniewicz podjął ożywioną współpracę z ówczesnym redaktorem naczelnym tego periodyku — prof. dr. hab. Karolem Joncą — oraz z grupą pozostałych uczonych z wrocławskiego ośrodka akademickiego zajmującego się ową problematyką badawczą. Kontakty Profesora Kozub-Ciembroniewicza z tym środowiskiem zaowocowały licznymi artykułami opublikowanymi przez Niego w „Studiach nad Faszyzmem i Zbrodniami Hitlerowskimi”, a dotyczącymi przede wszystkim włoskiego faszyzmu, którego był jednym z największych w Polsce znawców. Z tej racji cieszył się autorytetem naukowym również za granicą. Godzi się przypomnieć, że na łamach niniejszego periodyku ukazały się erudycyjne i syntetyczne teksty Profesora Kozub-Ciembroniewicza między innymi na temat poglądów politycznych Benita Mussoliniego, Gioacchina Volpego, Guida Bortolotta, Giovanniego Gentile, Giuseppe Bottaiego, Sergia Pannunzia, Alfreda Rocco. Profesor Kozub-Ciembroniewicz był jednym z aktywnych uczestników pierwszej w powojennej Polsce międzynarodowej konferencji naukowej o teorii i praktyce faszyzmu w Europie, zorganizowanej przez wrocławski ośrodek w 1974 roku, z udziałem uczonych z wielu krajów.

Po śmierci Profesora Karola Joncy w 2008 roku i objęciu przeze mnie funkcji redaktora naczelnego „Studiów nad Faszyzmem i Zbrodniami Hitlerowskimi” Profesor Kozub-Ciembroniewicz nadal aktywnie współpracował z wrocławskim ośrodkiem badań nad autorytaryzmem i totalitaryzmem, zawsze z największą chęcią służąc swą radą i pomocą naukową oraz inicjując i wspierając nowe pomysły w tej dziedzinie. To częściowo z Jego inspiracji w 2010 roku została zorganizowana

przez Katedrę Doktryn Politycznych i Prawnych Uniwersytetu Wrocławskiego międzynarodowa konferencja naukowa na temat polskich interpretacji autorytaryzmu i totalitaryzmu. Profesor Kozub-Ciembroniewicz bowiem na swój warsztat naukowy brał także ową złożoną problematykę, zajmując się zwłaszcza analizą odnośnych poglądów swego mistrza i mentora, Konstantego Grzybowskiego, oraz wybitnego znawcy hitlerowskiego totalitaryzmu, Franciszka Ryszki. W kręgu naukowych zainteresowań Profesora Kozub-Ciembroniewicza mieściły się również inne zagadnienia badawcze, w tym dzieje austriackiej socjaldemokracji, polskiego konserwatyzmu dziewiętnastowiecznego czy działalność i koncepcje polityczne Konrada Adenauera. W każdej z tych rozległych tematycznie dziedzin wykazywał się bogatą wiedzą i kompetencją naukową. Niewątpliwie jednak tego Uczzonego fascynowały przede wszystkim skomplikowane kwestie autorytaryzmu i totalitaryzmu. Profesor Kozub-Ciembroniewicz był jednym z kilku wykonawców ogólnopolskiego grantu badawczego „Prawo w totalitaryzmie. Aspekty teorii i praktyki”. W jego ramach zajmował się analizą ustroju politycznego i prawa faszystowskich Włoch, proponując oryginalne ujęcie tej problematyki. Niestety, nie zdążył ukończyć swych ciekawych badań w tym zakresie.

Należy podkreślić, że związki Profesora Kozub-Ciembroniewicza z wrocławskim środowiskiem akademickim nie ograniczały się tylko do Jego współpracy z Komitetem Redakcyjnym „Studiów nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem”. Niektórych przedstawicieli wrocławskiego ośrodka naukowego zaangażował w działalność na rzecz utworzonego z Jego inicjatywy przy Uniwersytecie Jagiellońskim Centrum Badania Holokaustu o międzynarodowym zasięgu funkcjonowania oraz Międzynarodowej Rady Naukowej Oświęcimskiego Centrum Badania Totalitaryzmów, Zagłady i Praw Człowieka. Profesor Kozub-Ciembroniewicz kilkakrotnie pełnił również funkcję recenzenta rozpraw habilitacyjnych i wniosków profesorskich na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, a niektórzy pracownicy naukowcy tego fakultetu (między innymi K. Jonca i M. Maciejewski) byli z kolei recenzentami rozpraw powstałych pod Jego kierunkiem. Można z całą pewnością stwierdzić, że w kontaktach osobistych zarówno z innymi uczonymi, jak i ze swymi podopiecznymi Profesor Kozub-Ciembroniewicz zawsze wykazywał się ogromną bezpośredniością, życzliwością i bezinteresownością, co zjednywało Mu wielką sympatię i przysparzało wielu przyjaciół.

Tym większą, niepowetowaną stratą, nie tylko dla Komitetu Redakcyjnego „Studiów nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem”, stała się przedwczesna śmierć Profesora Wiesława Kozub-Ciembroniewicza. Redakcja zamierza jednak dołożyć wszelkich starań, by na łamach tego periodyku nie zabrakło w przyszłości kolejnych artykułów i studiów dotyczących włoskiego faszyzmu i pokrewnych zjawisk politycznych. W ten sposób pragniemy kontynuować naukowe dzieło Profesora Wiesława Kozub-Ciembroniewicza.

Marek Maciejewski